

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Yttrande över Remiss av utkast till handbok för tillämpningen av bestämmelserna om markavvattning i 11 kap. miljöbalken

Sammanfattning

SMHI finner handboken lättläst och tydlig. Den beskriver väl markavvattningens effekter på våtmarker och markförhållanden. SMHI saknar avsnitt i handboken (t ex i kapitel 2) där markavvattningar sätts i ett hydrologiskt sammanhang. På lämpligt ställe i handboken kan också nämnas att vattenförvaltningsarbetets förvaltningsplaner ger allt bättre information, även om hydrologiska förhållanden på (del)avrinningsområdesnivå. På sikt kan översvämningdirektivets samordning med vattenförvaltningen innebära att översiktliga karteringar av översvämningrisker, sammanställningar av inträffade översvämningar samt regionala klimat-scenarier läggs in i förvaltningsplanerna, och då vara till stöd för handläggning av markavvattningsärenden.

Hydrologi på avrinningsområdesnivå

Syftet med markavvattning är att påverka nivåer av yt- och grundvatten. Effekter av detta bör man ta ställning till i olika skalor och dessutom sätta dessa effekter i ett sammanhang. Markavvattningen har främst lokal effekt men kan påverka större område uppström samt nedströms. Ökad kanalisering med förhöjd flödes hastighet som följd, ökar risk för skador nedströms i vissa områden, men kan vara av marginell betydelse i andra. Frågan om nyttan av företaget i förhållande till skadlig påverkan utanför det primärt påverkade området kan behöva beaktas. Vägledning för detta saknas i handboken.

Vattenmyndighetens förvaltningsplan pekar t ex ut områden med låg grundvattenbildning, i sådana områden kan man behöva överväga om avvattningen kommer i konflikt med behov av uttag av dricksvatten eller vatten för bevattning. Risker för låga grundvattennivåer finns framförallt i sydöstra Sverige där vissa grundvattenförekomster har låg grundvattenbildning i relation till uttag och dräneringar.

Därför kan det underlätta att ha ett (del)avrinnings-områdesperspektiv då man bedömer ett markavvattningsärende. I databasen VISS med den länkade Vattenkartan, finns en del av denna information för varje enskild vattenförekomst. Där finns t ex uppgifter om föreskriven regleringsamplitud för sjöar samt regleringsgrad, förändrad medelhögvattenföring (MHQ) och reducerad medellågvattenföring (MLQ) för vattendrag.

Under 2009/10 kommer SMHI att lägga ut hydrologisk information för vattenförekomster (avrinning i l/s km², flöden m³/d, vattenstånd, flödesstatistik) för nedladdning via webben.

Under statusklassningen inför denna första 6-årscykel klargjordes en del brister vad gäller underlagsdata, för att kunna göra bra bedömningar av vattenbalanser. Vissa av dessa brister kan åtgärdas med relativt enkla medel, t ex nyttjande av modeller och kompletterande mätningar i viss omfattning.

Tänkbar framtida utveckling

Handboken ger exempel på flera intressanta historiska perspektiv på markavvattning, som kan vara till stöd för handläggare. SMHI saknar en bedömning av framtida utveckling av yt- och grundvattennivåer på platsen för markavvattningen.

Med klimatförändringarna förväntas flera intensiva regnperioder som medför höga vattennivåer/-flöden. Samtidigt kommer vi sannolikt få våtare vintrar och torrare somrar. Torrperioderna under sommaren är förmodligen det allvarligaste hotet mot vattenresurserna och vattenkvaliteten. Låga vattennivåer i sjöar, vattendrag och grundvatten orsakar begränsningar i vattenförsörjningen. De troliga framtidsscenarierna med ökad nederbörd vintertid, medför större näringstillförsel till sjöar och kustvatten. Dessa områden har redan idag en mer eller mindre kraftig påverkan.

Fler översvämningar kan också bli en följd av de blötare vintrarna. Även intensiva regn under sommarhalvåret, kan lokalt ge stora översvämningar. Med klimateffekterna förutspås även en högre havsnivå, beräkningar ger mellan 0,2-1 m över nuvarande nivå om 100 år. Stora områden kring kusten kan komma att påverkas av de högre havsnivåerna. Det medför också att vattendragen och sjöarna i inlandet kommer att kunna få högre vattennivåer, då havet kan utgöra en broms för utströmmande vatten.

Enligt Sveriges implementering av översvämningdirektivet skall inledningsvis en preliminär riskanalys göras, antingen med stöd av översiktliga karteringar, eller en sammanställning av inträffade översvämningar. En bedömning av konsekvenser för människa, miljö, kulturmiljö och ekonomi skall göras. Steg 2 (2013) är, att inom de områden där stor risk föreligger skall kartering av ett extremt scenario och ett 100 årsflöde genomföras, samt om det behövs även ett flöde med högre sannolikhet. Steg 3 (2015) är att ta fram planer för hantering av översvämningrisker.

Den som handlägger en ansökan om markavvattning kan behöva ta ställning till om ansökan berör ett område som har drabbats av översvämningar eller finns med i en kartläggning av översvämningrisker. Detta kan leda till överväganden om att avråda verksamhet inom området.

Omprövning och avveckling av markavvattningsföretag

SMHI föreslår att man i handboken nämner möjligheten att markavvattningsföretag, genom ny lantmäteriförrättning, kan omvandlas till samfällighet för bevattning, översvämningsskydd eller naturvårdsområde (översvämningssmarker för fågel).

Skadeförebyggande åtgärder samt kompensationsåtgärder

Handboken tar under 5.5.10 upp att tillstånd och dispenser, enligt 16 kap 9§ Miljöbalken, kan förenas med villkor om att den som nyttjar tillståndet ska utföra eller bekosta åtgärder, för att kompensera för det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför.

Att dessa möjligheter finns bör lyftas fram tydligare och användas inom områden med utpekad försämrad vattenkvalitet i vattenförvaltningens åtgärdsprogram. En markavvattning som är nödvändig för en fastighet eller verksamhet och som ger ett intrång i allmänna intressen i form av försämrad vattenkvalitet eller vattenbalans, kan längre nedströms kompenseras med t ex damm, våtmark, avfasning eller meandring. Detta för att öka volymen i vattendraget, minska flödes hastigheten och reducera transport av partiklar och näringsämnen.

Tf avdelningschef Eva Edelid har beslutat i detta ärende som beretts av Ann-Karin Thorén.

För SMHI

Eva Edelid
Tf Chef Avdelning Basverksamhet